

Posudek vedoucího diplomové práce

David Řeřicha: Kořeny a vývojové trendy hnutí skinheads v 80. a 90. letech 20. století, FFUK 2011, 118 stran.

Diplomová práce Davida Řeřichy se věnuje značně kontroverznímu, a proto také badatelsky nejednoduchému tématu.

Z hlediska jazyka a stylistiky je práce uspokojivá. Příležitostně se objevují překlepy, které však někdy vznikly patrně spíše z nekompatibility různých verzí textových editorů. Jinak je práce čtivá. Místy autor sklouzává do poněkud „reportážního“ způsobu podání, k čemuž jej zřejmě vedly prameny (novinářské zprávy), z nichž čerpal. Rovněž nevhodné je časté používání přítomného času pro popis minulosti, zvláště v případech, kdy sledované organizace již neexistují, popř. nevíme o jejich aktuální činnosti.

Cíle práce jsou v úvodu definovány uspokojivě a autor je svým textem naplnil. Za svůj prvořadý úkol si stanovil shromáždění základních informací, které jsou značně rozptýlené. Nešlo mu však jen o chronologický výklad. Výzkum zaměřil v zásadě na tři otázky: z jakého prostředí se první skinheads rekrutovali, dále vliv změny politického režimu v roce 1989, a konečně konfrontace, resp. interakce s většinovou společností, včetně zachycení vývoje mediálního obrazu subkultury.

Za tím účelem autor čerpal ze široké palety pramenů. Archivní zdroje využíval poměrně omezeně s ohledem na poměrně „mládí“ tématu. Navíc nepočtenost příslušníků subkultury v 80. letech znamenala i poměrně nízký zájem ze strany státních orgánů, jejichž archivy by mohly obsahovat potřebné informace. O to více autor pracoval s dobovým tiskem. Zvláštní pozornost věnoval dnes již jen těžko dostupným rozličným fanzinům a více méně samizdatovým subkulturním materiálům. Svůj výklad obohatil rovněž řízenými rozhovory s několika pamětníky. Ovšem tato metoda „oral history“ sehrává v jeho práci spíše roli podružnou a doplňkovou. Vzhledem k tomu, že se v české historiografii jedná o text průkopnický, David Řeřicha se nemohl příliš opírat o existující práce historiků (s čestnou výjimkou M. Vaňka). O to více využíval práce sociologů, právníků a expertů na bezpečnostní problematiku. Lze shrnout, že z hlediska informačních zdrojů lze práci hodnotit kladně. Z hlediska struktury považují práci za vhodně strukturovanou. Autor začíná precizním vymezením terminologie a na základě reprezentativního souboru domácí (především právnícké a sociologické) literatury definuje základní pojmy, s nimiž pracuje. U konfučních pojmů, jako je fašismus, xenofobie, vlastenectví apod., si lze stěží představit vědecký text, který by toto postrádal. Davidu Řeřichovi lze v tomto směru vytknout, že se nepokusil použít více zahraniční encyklopedickou a specializovanou literaturu, která je běžně v knihovnách a elektronických databázích přístupná. To platí také o následující 2. kapitole o kořenech hnutí a 3. kapitole o jeho rostoucí diverzifikaci v 70. a 80. letech. Vzhledem k tomu, že tyto části se koncentrují výhradně na vývoj v zahraničí (především v Británii, v menší míře též v Německu a v USA), je škoda, že svou pozornost redukoval do značné míry na domácí informační zdroje. Zvláště bych na tomto místě zdůraznil, že autor se tímto tématem již v minulosti rozsáhle zabýval a zveřejnil k němu několik textů, z nichž rovněž v diplomové práci čerpal.

Meritorní část práce začíná čtvrtou kapitolou, kde David Řeřicha přenáší svou pozornost k domácímu prostředí. Tato kapitola shromažďuje střípky informací z pozdní normalizace, kdy se celé hnutí omezovalo na spíše desítky než stovky osob a nebylo navíc příliš ideologicky vyhraněné a jednoznačně odlišitelné. Pátá kapitola ukazuje přelom, který se pojí s krátkodobou obrovskou popularitou skupiny Orlík v letech 1990–1991, která se svým působením zasloužila o početní rozmach hnutí i o jeho nikoli zápornou akceptaci ze strany většinové společnosti. Na to tématicky navazuje 7. a 8. kapitola, kde autor usiluje o rozlišení proudů, které se z této vlny popularity generovaly během první poloviny 90. let. Kapitoly 6 a 8 se zároveň soustřeďují na zachycení zásadních událostí, které se pojily s aktivitami skinheadske subkultury, což završuje kapitolou 9 věnovanou v mnoha ohledech přelomovému roku 1996.

V závěrečných kapitolách 12 – 15 se autor úspěšně pokouší o zobecňující poznatky týkající se studovaného tématu. Poskytuje zde základní charakteristiku hudby a textových forem, s nimiž pracuje. Dále se věnuje funkcím specifické módy a symboliky. Na to navazuje studiem otázky sepětí skinheads s fotbalovým fanouškovstvím, na což dává nejednoznačnou odpověď – vylučuje jednosměrnou podmíněnost, zároveň však konstatuje, že z řady důvodů mají obě subkultury (lze-li v případě fandění hovořit o specifické subkultuře) k sobě velmi blízko. Větší význam z hlediska proměny fanouškovství po roce 1989 přisuzuje spíše změně společenských podmínek, než rozmachu skinheads. V poslední 15. kapitole se soustředil na obraz subkultury ve společnosti a médiích. Zaměřil se zde zvláště na prověření obecně předpokládaného soudu o tom, že některé prvky názorů příslušníků této subkultury jsou bez větších výhrad akceptovatelné pro většinovou společnost (zvl. v otázkách xenofobie), třebaže ta odmítá zároveň akceptovat postupy skinheads při jejich uskutečňování.

Tato diplomová práce osvědčuje autorův dlouhodobý zájem o studium této problematiky a zároveň splňuje všechny zásadní požadavky, které jsou na tento typ vysokoškolských textů na FFUK kladeny. Proto ji bez větších výhrad doporučuji k obhajobě.

V Praze, dne 10. září 2011

.....
Doc. PhDr. JUDr. Jakub Rákosník, Ph.D.